

*Крамський Сергій Олександрович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна
ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-3869-5779>*

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

В сучасних турбулентних умовах соціально-економічного розвитку ефективності підприємств незалежно від форм власності, як міжнародних так й національних виглядає нестабільними і слабо прогнозованими. Сталий економічний розвиток під час військового стану в оточуючому зовнішньому та внутрішньому економічному бізнес-середовищі та публічній державній владі України є дуже низьким. Прогнози на 2025 рік вказують на світову турбулентність у економічному вимірі тарифів і ставок поглиблення світової кризи і невизначеності для українського повоєнного відновлення і сталого економічного розвитку. Наукове передбачення на загальнотеоретичному рівні в умовах турбулентності, яке базується на якісних параметрах і відображає загальні закономірності зміни об'єктів в майбутньому в турбулентних умовах. Прогнозний аналіз орієнтований на оцінку майбутнього не по минулих фактах, а по показниках, які були спрогнозовані в умовах турбулентності [1].

Аналіз одночасно супроводжує прогнозування: корегування, уточнення вихідної інформації, вибір оптимального варіанту з множини альтернативних на підставі порівнювального аналізу. Економічне прогнозування як наука має свій предмет дослідження, метод пізнання, систему понять і категорій, термінологію і т.д. В цьому, по суті, і відображається неперервність процесу прогнозування. Отже, результати прогнозу служать інформаційною базою для проведення попереднього аналізу в турбулентних умовах. Економічний аналіз є початком складання прогнозу, за його допомогою розкриваються причинно-наслідкові відносини, формуються загальні гіпотези і концепції розвитку майбутнього, дається оцінка характеру впливу основних складових на процеси, що прогнозуються. Таким чином, економічний аналіз є одночасно відправним і заключним етапом процесу прогнозування в умовах турбулентності.

Прогнозування зобов'язане відповісти на два питання: чого ймовірніше всього можна очікувати в майбутньому і яким чином потрібно впливати на умови, щоб досягнути заданої мети в умовах турбулентності. Якщо точковий прогноз визначає результати одним значенням, то інтервальний прогноз характеризує очікуване значення прогнозованого параметра в певних межах з тим, щоб принаймні одна величина в зазначених межах відповідала реальному значенню параметра. Прогнозування - органічна частина процесу планування і його слід розглядати як всю сукупність передпланових досліджень, що мають мету визначити ті задачі, які повинні бути вирішені в наступному періоді, і найкращі шляхи і засоби вирішення цих задач [2]. Прогнози служать основним з видів інформаційного забезпечення внутрішньо фірмового планування. Це дозволяє вдосконалювати і уточнювати прогнози в умовах зовнішніх факторів, що постійно змінюються, нових даних і нових явищ, що з'являються в процесі виконання плану. Призначення такого плану - передбачити дії, які слід здійснити, якщо ситуація не відповідає прогнозам, що побудовані на попередньому етапі обґрунтування стратегічних і поточних планів. Цей аналіз проводиться на підставі оперативних і короткострокових прогнозів. Такий аналіз тісно пов'язаний з такими функціями управління, як регулювання, контроль, організація, оперативне і поточне

державного планування. Наявність прогнозного аналізу сприяє збільшенню адаптованості підприємства до можливих змін, і на його основі розробляється ситуаційний план. Таким чином, економічний аналіз є одночасно відправним і заключним етапом процесу прогнозування. Багатоваріантність планування зумовлює велика кількість варіантів і критеріїв прогнозування. Прогнозування за своєю суттю є неперервним процесом. Сучасні підприємства здійснюють дослідження ринків на підставі системи неперервної обробки інформації. Це дозволяє вдосконалювати і уточнювати прогнози в умовах зовнішніх факторів, що постійно змінюються, нових даних і нових явищ, що з'являються в процесі виконання плану [2]. Прогнозний аналіз орієнтований на оцінку майбутнього не по минулих фактах, а по показниках, які були спрогнозовані в умовах турбулентності. Комплексний прогноз поєднує в себе елементи пошукового і нормативного прогнозів, що дає змогу багаторазово моделювати економічні об'єкти і зіставляти різноманітні варіанти. Отже, результати комплексного прогнозу служать інформаційною базою для проведення попереднього аналізу. Соціально-економічний моніторинг - це організоване і системне спостереження за ходом і характером всіх змін в економіці. В теперішній період військового стану в Україні, моніторинг необхідний не тільки на загальнодержавному, галузевому, регіональному рівні, але і на рівні підприємства різних форм власності. Обстеження зовнішнього середовища в системі прогнозного аналізу означає збір, обробку, оцінку і прогноз тих факторів зовнішнього середовища, які суттєвим чином можуть вплинути на результати діяльності підприємства. Соціально-економічний моніторинг - це організоване і системне спостереження за ходом і характером всіх змін в економіці. В теперішній час моніторинг необхідний не тільки на загальнодержавному, галузевому, регіональному рівні, але і на рівні підприємства в умовах турбулентності.

Таким чином, дуже доцільно, щоб планування було гнучким, щоб з часом, по мірі накопичення прогнозних оцінок, можливо було переглянути плани, що були складені раніше. В цьому проявляється неперервність як планування так і прогнозування. При цьому показники прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку є лише орієнтиром для розроблення суб'єктами підприємницької діяльності власних прогнозів, планів, бізнес-планів та інших документів, що сприяють досягненню приватного інтересу [3]. Тому для створення умов, при здійсненні державою економічної стратегії і тактики у сфері господарювання як державній, так і територіально-господарській системі не знадобляться додаткові повноваження. Однак за теперішнього військового часу економічних, організаційних і правових умов в Україні не може бути гарантованим те, що показники прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку в умовах турбулентності.

Ключові слова: прогнозування, планування, економічний розвиток, турбулентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Павленко О.П. Інноваційні напрями управління сталим розвитком економіки в умовах турбулентності. Монографія. Одеса. ОДЕКУ, 2024. 208с.
2. Lozova T.P. Regulation of the state economy in the post-war period on the basis of selective import substitution. *Economic Innovations*, Odessa: IMEER of NASU, 2023. 25. 2(87). pp. 39-48. <https://doi.org/10.31520/ei.2023>.
3. Білега О.В. Економіко-математичне моделювання з формування і функціонування однорідних команд. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Одеса. ОНУ імені І.І. Мечникова, 2020. 1 (46). с.202–222.